

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון מיוחד – הקדמה למסכת כתובות

סדר העניינים:

א' ענייני נישואין.

ב' מתי האשה נאסרת על בעלה או מפסידה כתובתה כשהבעל טוען שזינתה.

ג' דיני אונס ומפתה.

ד' ענייני שביעה.

ה' דיני האב וזכויותיו בבת קטנה או נערה.

ו' חיובי הבעל לאשתו.

ז' חיובי האשה לבעלה.

ח' קנייני הבעל בנכסי אשתו.

ט' דיני הכתובה.

י' ענייני גירושין, ודיני המדיר את אשתו.

ענייני נישואין

יום הראוי לנישואין – מדאורייתא אפשר לישא אשה בכל יום, (מלבד דין בעילה ראשונה בשבת שאולי יש לחוש בו למלאכה דאורייתא וכדלהלן), ותיקנו חכמים (ב). שתהא הבתולה נישאת ליום הרביעי, לפי שבת דיינים יושבים בעיירות בימים שני ובחמישי, וע"י שנושא ברביעי אם יש לו טענת בתולים ישכים לב"ד בחמישי. עוד איתא בגמ' שא"ל לישא בתולה לפני יום רביעי, (אפי' בראשון שלא שייך טעמא דישכים לב"ד שהרי בתי דיינים יושבים גם ביום שני), מפני ששקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהיה טורח בסעודה ג' ימים, וברביעי כוונסה. עוד מצינו (ה). טעם נוסף לנישואי בתולה ברביעי, והוא כדי שתיבעל בחמישי שנאמרה בו ברכה לדגים "פרו ורבו ומלאו את המים", ואיתא בגמ' שמתעם זה בתולה נשאת ברביעי, ונבעלת בחמישי ולא ברביעי, ומה שלא נבעלת ברביעי אין הטעם משום דחיישין לאקרורי דעתא וכו',

אלא משום שבחמישי נאמרה בו ברכה לדגים. וכתבו התוס' (ב). ד"ה ליום) שאין לישא בתולה בליל חמישי, דכיון דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרי, יש לחוש שיהיה טרוד בנישואין וכתובה ולא יבעול. עוד איתא בגמ' (ה). שלא יבעול בערב שבת או במוצאי שבת גזירה שמא ישחוט בן עוף לצורכי הסעודה, וטעם זה שייך גם בערב שבת. ואין הטעם במוצאי שבת משום שמא יבוא לחשב חשבונות בשבת מה צריך לעשות לסעודה בלילה, שהרי מותר לחשב בשבת חשבונות של מצוה. אמנם בגמ' (ז). מסיקה שלהלכה מותר לבעול בתחילה בשבת, וכתבו התוס' (ד"ה והלכתא) כמבואר מזה שאין חוששים שמא ישחוט בן עוף, וכתבו על זה סומכים לעשות את הסעודה בשבת. תודה"ה והלכתא. אמנם אע"פ שתיקנו שהבתולה נישאת ברביעי וכו', מ"מ אם אירע שלא בעל בליל חמישי א"צ להמתין ליום חמישי נישא. (תודה"ה ה: מהו). והכיא שיש בתי דיינים קבועים בכל יום אשה ונאמרה בכל יום, ופר"ך (ג). והא בעינן שקדו, ומשני דאיידי בטרח. וכתבו התוס' (ג). ד"ה א"י דדעת ר"י שמ"מ לא תינא בשישי. כיון שאין זנים בשבת, כתבו שנהוג לישא גם בשישי, ואם יש לו טענת בתולים יקובל בשבת לפני שלשה. ונחלקו הראשונים מה הדין בזמן שבת דיינים קבועים רק בשני וחמישי, וטרה, אם יכול לישא בראשון או לא. (ולסוברים שיכול צ"ב א"כ למה בהגיע זמן ביום ראשון אינו מעלה לה מזונות, והרי היה יכול לטרוח לפני שבת, ואינו אנוס). ובשעה שגזרו שכל בתולה שנישאת ברביעי תיבעל להגמון תחילה (ג), נהגו העם לכונוס בשלישי (כיון שביים זה ההגמון לא היה מגיע, אע"פ שאין כוונתו לעקרת הדת אלא להנאתו. תודה"ה בתולה, וד"ה אי. מפני שלא היה בא לספק נישואין, אבל עיקר הגזירה לא היתה דווקא רביעי. תודה"ה בתולה), ולא מיוחו בידם חכמים, כדי שלא ימסרו והצנועות את עצמם למיתה.

אלמנה נישאת בחמישי ונבעלת בשישי (ה). והואיל ונאמרה בו ברכה לאדם "פרו ורבו ומלאו את הארץ", שהיא עדיפא מברכה לדגים, וכן כדי שיהיה שמח עמה ג' ימים, ולא ילך לאומנותו שהרי אין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד, ונ"מ בין הטעמים באדם בטל ממלאכתו, או כשחל יו"ט בערב שבת.

בעילה ראשונה בשבת – לתוס' הודן הוא אם נישאת ברביעי ותעכב מלבעול, ולשיטתם"ק הודן הוא בזמנו שאין ב"ד קבועים, שאפשר לבעול בכל יום. הצדדים לאסור – א' אם דם הבתולים חיבורי מיחבר, ויציאתו היא ע"י עשית חבורה, והוא צריך לדם (ר"ת מפרש שהוא צריך שיצא הדם כדי שלא יתלכלך פעם אחת כשיבעול, ולפי זה היו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואף דשרי במקום צערא, מ"מ במקום מצוה אסור. ודעת ר"י שהוא צריך את הדם כדי לראות אם היא בתולה), הרי זה אסור מדין עשית חבורה. ואיסור עשית חבורה לרש"י בשבת ק"ז. האיסור הוא משום צובע, ולהתוס' (ה: ד"ה) דם האיסור הוא משום נטילת נשמה, ולא משום שמחלישו, אלא מפני שהדם הוא הנפש, עוד ביאר הב"א רש"י שם שהו תולדה של שוחט. ודעת הרמב"ם שהאיסור הוא משום מפרק

מסכת כתובות עוסקת בביאור העניינים השונים שיש בין האיש לאשתו, וחיוביהם זה לזה, מהזמן שנתארסו (קידושין) או נישאו (- חופה) עד זמן הגירושין, וכן מה הבעל חייב לאשתו אחרי שהוא גירש אותה, ומה נותנים לה מנכסיו אם הוא מת. חלקה הראשון של המסכת (ב' – מ"ו) עוסק בעיקר בדיני אשה שנבעלה באונס או ברצון, בין קידושין לנישואין שהיא נאסרת על הבעל, או לפני הקידושין שהנ"מ בזה היא לענין כתובה כיון שכבר אינה בתולה, וכן נתבאר כמה חייב הבעל לשלם כאשר הוא אנס או פיתה אותה להבעל לו, או כאשר נתברר שהוא סתם הוציא עליה שם רע. ומדף מ"ו עד סוף המסכת יבוארו ענייני הזכויות הממוניות שיש לאב בבתו ולאיש באשתו, ומהם החיובים שהבעל חייב לאשתו, שחיובים אלו מפורטים בשטר הכתובה.

ו**כתב המאירי** (ב). וענין המסכתא הוא טובב לבאר העניינים שבין אשה לבעלה, הן בעניני האישות הבא אחר קדושין בנשואין וחופה וכתובה ותוספת וטענת בתולים, הן בדינין וטענות הבאין לאחר נשואין כדן נכסי מלוג שלה ומציאתה ומעשי ידיה, ובכלל כל דין זכות שיש לו עליה הן בחייה הן לאחר מיתתה, וכל דין זכות שיש לה עליו הן בחייה הן לאחר מותה, אם בגובינת כתובתה אם במזונותיה ושאר דברים, וכן ענינים שבין אשה לבעלה בעניני איסורין כמדיר את אשתו או שמדירתו, וכן כשנשבת או נחבשה ביד גוים על אי זה צד אסורה ועל אי זה צד מותרת, וכן דין קנס של אונס ומפתה ומוציא שם רע, וכו'.

יש כמה חילוקים בין אשה בתולה לאשה שאינה בתולה, כגון לענין שבתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה, ולפעמים כאשר בזמן הנישואין התברר שהאשה אינה בתולה, זה יכול להוות סיבה להפסיד לה את הכתובה כולה או את חלקה, ולפעמים גם היא נאסרת עליו אם יש ספק שמא היא זינתה בין האירוסין לנישואין. ובפרקים א' ב' לאחר שנתבאר באיזה יום תיקנו חכמים שצריך להנשא, והאם מותר לבעול בעילה ראשונה בשבת, ודיני ברכת אירוסין ונישואין, נתבאר פרטי הדינים האם הבעל נאמן לומר שאינה בתולה לענין לאוסרה עליו ולענין חיוב הכתובה, ומה הדין באופנים שונים שיש לחוש שהאשה זינתה (ראוה מדברת עם אחד או שראוה מעוברת (י"ב – י"ד), ושביעה (כ"ג כ"ו כ"ז)) האם היא כשרה לכהונה. עוד נתבאר ענייני נאמנות האשה לענין כתובה מדין מיגו ומדין הפה שאסר, וכן נאמנויות שונות של הפה שאסר בדיני ממונות ובקיום שטרות,

דין נוסף שנאמר דווקא בבתולה ולא בבעולה הוא קנס שקנסה תורה באונס ומפתה, שהוא צריך לשלם לה סכום קצוב על מה שהיא נעשית בעולה מלבד מה שהוא משלם לה צער בושת ופגם, ובפרקים אלו נערוה ונערה שנתפתחה מבווארים דינים אלו, ומבואר שם בארוכה (כ"ט – מ"ב) אלו נערוה יש להם קנס, ואלו נערוה אין להם קנס מחמת שאותם נערוה אסורות לבעול ויש בהם חיוב מיתה או כרת או מלקות, ואגב זה מאריכה הגמרא (ל' – ל"ח) לבאר דין קים ליה בדרכה מיניה כשחיוב מיתה ותשלומין חל יחד, ומה הדין כשהחיוב הוא כרת ולא מיתה, והאם כשחל יחד חיוב מלקות ומיתה לוקה ואינו משלם או משלם ואינו לוקה, ומה הדין כשהמעשה נעשה בשוגג, האם גם בזה שאין חיוב מלקות או מיתה פטור מלשלם, או שחייב שבמזיד פטור גם בשוגג פטור. ובתחילת פרק נערה שנתפתחה (מ"ב – מ"ו) ממשירה הגמרא לבאר עוד מה דינים בתשלומי אונס ומפתה, וכן מתבארים דיני מוציא שם רע.

כפי שנתבאר לעיל החלק השני של המסכת (מ"ו – ק"ב) עוסק בזכויות הממוניות שיש לאב בבתו ולאיש באשתו, ומהם החיובים שהבעל חייב לאשתו, שחיובים אלו מפורטים בשטר הכתובה.

כתב השו"ע (אבן העזר סימן ס"ט) וזה לשונו "כשנושא אדם אשה מתחייב לה בעשרה דברים, וזכה בה בד' דברים, אפילו לא נכתבו. אלו הן העשרה דברים: מזונותיה, וכסותה, ועונתה, ועיקר כתובתה, ורפואתה, ולפדותה אם נשבת, וקבורתה, ולהיות ניוזנת מנכסיו ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה, ולהיות נותניו יניזונת אחר מותו עד שיתארסו, ולהיות בניה הזכרים ממנו יורשים כתובתה יותר על חלקם בירושה שיש אחיהם. אלו הם הארבע: מעשה ידיה, ומציאתה, ופירותיה, ופירותה". עכ"ל. ופרטי דינים אלו מבווארים באריכות בגמרא, וכן מתבארים דיני זכויות האב בבתו (מ"ו מ"ז), וכמה זמן נותנים לארוסה כדי להכין עצמה לנישואין (נ"ז).

שזה תולדה של דש. ב' אף אם כוונתו להנאת עצמו, אם הלכה כר"י שדבר שאין מתכוון אסור, ועשית החבורה היא תיקון, הרי זה אסור. ג' אף אם עשית החבורה היא קלקול, אם הלכה כר"ש שמקלקל בחבורה חייב, הרי זה אסור. ד' אם דם מיפקד פקיד כנוס בין דופני הרחם ואינו בלוע, אבל הוא צריך את הפתח, אסור משום בונה. ה' אף אם אינו צריך לפתח, אם הלכה כר"י שדבר שאין מתכוון אסור, והוא מתקן בעשית הפתח, הרי זה אסור. הצדדים להתייר – א' אם דם מיפקד פקיד, והוא לא צריך את הפתח, והלכה כר"ש שדבר שאין מתכוון מותר, ולא הוי פס"ר, כיון שיש בקיאים בהטיה, ואין דם יוצא, ואין פתח נפתח. והשיטה מביא מחלוקת אם זה מותר רק לבקאים בהטיה, או שזה מותר לכלם, והרשב"א כתב שכיון שאפשר שיזדמן לו לבעול בהטיה לא הוי פס"ר. ב' אף אם דבר שאין מתכוון אסור, אם הוא מקלקל בעשית הפתח פטור, והטעם דחשיב מקלקל הוא מפני שהבתולה חשובה מן הבעולה, ואין מ"ד שמחייב במקלקל אלא רק בחובל ומבעיר. וכתבו התוס' (ד"ה אם) שאף שמקלקל פטור אבל אסור, מ"מ כיון דהוי גם דבר שאין מתכוון, וגם הוי מצוה, מותר לכתחילה. אי נמי היכא דאינו קלקול גמור אסור אף באין מתכוון, אבל בקלקול גמור שרי. ג' אף דם חיבורי מיחבר, אם אינו צריך את הדם, והלכה כר"ש שדבר שאין מתכוון מותר, מותר. (וכתבו התוס' (ד"ה את"ל) ש"לרש"י אף אי הוי מתקן פטור באינו מתכוון, כיון דפטור אינו מתכוון הוא פטור בכל התורה, אבל פטור מתעסק הוא כמו פטור מקלקל, שזה דווקא בשבת דבעינן מלאכת מחשבת, ולכן לר"ש בחבורה שחייב במקלקל חייב אף במתעסק). ד' אף שדבר שאין מתכוון אסור, אם הוא מקלקל בחבורה, ובמקלקל בחבורה הלכה כר"י שמתור, מותר. ולהלכה (ז). מותר לבעול בתחילה בשבת.

חתן שמת לו מת אחרי שכבר היתה הסעודה מוכנה (ד). אם מת אבי החתן או אם הכלה, והמקום אינו לא כפר ולא עיר, בועל לפני הקבורה, ונוהג ז' ימי המשחה ואח"כ ז' ימי האבילות, ואסורים ביחוד מאחרי הקבורה, אבל בשאר קרובים, או בכפר או בעיר, אינו בועל לפני הקבורה. וכן מן שפירסה אשתו נדה לפני שבעל אסורים ביחוד.

ק"ש לחתן – חתן פטור מק"ש מהלילה הראשון עד מוצ"ש אם לא עשה מעשה, (ו). לאב"י הטעם משום טירדה, ולר"ב רק אם הוא טרוד וגם יכול לבעול פטור, ונ"מ לאוסרים לבעול בליל שבת.

ברכת חתנים – מברכים לחתנים ז' ברכות, במשך ז' ימים (אם הוא בחור או שהיא בתולה), והברכה טעונה עשרה, והחתן מצטרף לעשרה. (ז).

כיצד מוקדין לפני הכלה – לב"ש אין לשבחה אלא כמות שהיא, משום מדבר שקר תרחק, ולב"ה יאמרו כלה נאה וחסודה, מפני שהקונה מקח עליו לשבחו בעיניו. (ז"ז).

איזו אשה צריכה להמתין ג' חודשים לפני הנישואין – גיורת או שביעה או שפחה, שנתגירה או נפדו או נשתחררו כשהיו בנות יותר מג' שנים, לת"ק (ל"ז) צריכות להמתין ג' חודשים, ולר"ב יוסי א"צ להמתין.

המקדש אשה ונמצאו בה נדרים או מומין – תצא שלא בכתובה, ואם קידשה בתנאי שאין עליה נדרים (שיש בהם עינוי נפש), או מומין (מסוימים כמבואר בגמ' ע"ה). אינה מקודשת, וי"א שאם התנה שאין עליה נדרים לא חלים הקידושין אף בנדרים שאין בהם עינוי נפש. ואם הלכה אצל חכם והתיר לה (לפני שהבעל ידע), נחלקו תנאים (ע"ז): אם היא מקודשת או לא, וזה תלוי אם אכתפ לו שאשתו תתבואר בב"ד או לא, ולר"ב באשה ממשפחה חשובה אינה מקודשת, מפני שאינו רוצה להאסר בקרובותיה, ובסתם משפחה מקודשת. ואם רופא ריפא את המומין אינה מקודשת. ואם בגדלותה ואח"כ מיאנה, לרב צריכה גט משני דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ולשמואל א"צ גט משני. רבה אמר שהמחלוקת היא רק כשגירש וחזר וקידש, אבל אם לא גירש מודה רב שכנסה על דעת הקידושין הראשונים, ושיטת אב"י שהמחלוקת היא גם כשלא גירש. ושיטת ר"ב אלעזר שכל המחלוקת היא בכנס לחופה, אבל בב"א לכו"ע צריכה גט, וה"ה המקדש במלוה או בפחות משו"פ ובעל), ולר"ב אמי א"צ גט, מפני שהוא סבור שנתקיים התנאי, (וכן המקדש במלוה, אבל בפחות משו"פ צריכה גט, דידוע הוא שלא חלו הקידושין ובעל לשם קידושין). ולעולא במקדש על תנאי ובעל אין כח ביד חכמים להוציאה בלא גט. ולר"ב ישמעאל אפי' בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה.

המקדש אשה בפתח משוה פרוטה, או קטן שקידש, או קטנה שיצאה מרשות אביה ונתקדשה, ובעל בגדלות, או המקדש ע"מ שירצה האב והאב שתק, ובעל, נחלקו תנאים אם קנה או לא. לאביי נחלקו אם אדם עושה בעילתו בעילת נזות, ולרבה נחלקו אם אדם יודע שקידושוין כאלו לא חלו וגמרו ובעל לשם קידושוין, ובע"מ שירצה אבא נחלקו אם כוונתו שלא ימחה או שכונתו שיסכים. (ע"ג).

מתי האשה נאסרת על בעלה או מפסידה כתובתה כשהבעל טוען שזינתה

נאמנות הבעל לאוסרה עליו בטענת פתח פתוח - אם הבעל טוען שמצא פתח פתוח, הרי באשה רגילה אין לאוסרה עליו, משום שגם אם נבעלה יש ספק ספיקא להתירה, דשמא לא נבעלה תחתיו, ושמא נבעלה באונס, אמנם אשת כהן שנאסרת גם באונס, או שנתארסה פחותה מנת ג' שודאי נבעלה תחתיו, סובר רבי אלעזר שנאמן הבעל לאוסרה עליו, דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא, (דנו האחרונים אם שויה זה איסור כמו נדר, או שזה נאמנות האדם על עצמו כמו הודאת בעל דין, או שזה דין לכוף אותו לעשות מה שהוא אומר), ויש חידוש מיוחד בדין זה, שלא אומרים שאינו יודע מהו זה פתח פתוח. (ט). ולענין להפסידה כתובתה בטענת פתח פתוח, שמואל (ט:ו) סובר שנאמן, והגמ"י (י.) אומרת שכיון שכתובה היא תקנת חכמים, הם האמינוהו להפסידה כתובתה, ולא אמרינן מה הועילו חכמים בתקנתם, דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ומבואר בראשונים שחזקה זו היא הטעם שנאמן בטענה זו להפסידה כתובתה. ובתוס' (ט: ד"ה אי) כתבו שנאמן להפסידה כתובתה משום דאמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה. שיטת רש"י (ט: ד"ה נאמן) ש"לרבי אלעזר אינו נאמן להפסידה כתובתה, אבל התוס' (ט: ד"ה נאמן) כתבו ש"ל שאף לר"א נאמן. וכתב הרשב"א שאינו נאמן בטענה זו אלא מיד אחר הזמן שטרח בסעודה. הגמ"י (י) מביאה כמה אופנים שהבעל טען שמוצא פתח פתוח או שלא מוצא דם, ואמרו לו שבאמת לא נבעלה, והיתה לכך סיבה צדדית. א' שבעל בהטיה. ב' נכסו את הסודר ומוצאו עליו כמה טיפי דמים שהיו מרואים שבשכבת זרע. ג' שהושיביו על חבית ולא היה ריחה נודף ג' זה מראיה שהיא עדיין בתולה. ד' משפחת זורקטי שאין להם דם. ה' בשני בצורת שייך שלא יהיה דם.

הנהגה כל הנ"ל הוא כשהאשה מכחישה שפתחה נפתח, והגמ"י (י"ב: והלאה) דנה מה הדין כאשר האשה מודה לטענת הבעל שפתחה פתוח, אלא שיש ויכוח ביניהם באיזה אופן זה קרה, או שהאשה מודה שנבעלה, והנדון הוא מתי נבעלה או ע"י מי נבעלה, האם הבעל נאמן לפטור עצמו מחיוב כתובה, או שהאשה נאמנת.

מה הדין כשיש ויכוח אם נבעלה תחתיו - אשה שנישאת ונמצאת בעולה, והיא טוענת שנאנסה לאחר האירוסין, וממילא כתובתה מאתים דנסתחפה שדהו, (התוס' רי"ד מוכיח מזה שיש כתובה לארוסה, אף הרמב"ם סובר שאין לארוסה כתובה, וצ"ל דאיידי שכתב לה כתובה באירוסין, או דמ"מ שייך טענת נסתחפה שדהו כיון שהיא ברשותו), והבעל אומר שנבעלה לפני האירוסין וזה מקח טעות, לר"ג ור"א האשה נאמנת, ולרבי יהושע אינה נאמנת אלא היא בחזקת שהיתה בעולה לפני האירוסין. הגמ"י אומרת שהמחלוקת הוא היא לא המחלוקת אם ברי ושמוא ברי עדיף או לא, ד"ל שר"ג סובר שברי ושמוא לאו ברי עדיף, והכא האשה נאמנת מכח מיגו שהיתה יכולה לומר מוכת עץ אני, שזה טענה טובה יותר שהרי בזה אינה נפסלת לכהונה, (ובטוענת שהיא מוכת עץ היתה יכולה לטעון מוכת עץ אני תחתין ויש לה כתובה מאתים), ולכן אף דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה, נאמנת מכח המיגו, או שהנאמנות היא משום שמעמידים אותה על החזקה שהיתה בתולה בשעת אירוסין. (י"ב).

כשהיא טוענת שהיא מוכת עץ - אשה שנישאת ונמצאת בעולה, והיא טוענת שהיא מוכת עץ, והוא אומר שהיא בעולה כבר לפני האירוסין, לר"ג ור"א האשה נאמנת, ולרבי יהושע הרי היא בחזקת דרוסת איש אא"כ תביא ראייה לדבריה. ריו"ח סובר שהאשה תובעת מאתים, וכר"מ שמוכות עץ כתובתה מאתים אף בלא הכיר בה, והבעל טוען שמגיע ע"ה מנה, דסבר ריו"ח כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה. ולרבי אלעזר האשה תובעת מנה, וכרבנן שמוכת עץ כתובתה מנה, (ר"א סובר שעדיף להעמיד כרבנן). (י"ג).

ראוה מדברת, והיא אומרת שהיא כשר לכהונה - אשה שראוה מדברת עם אדם אחד, והיא אומרת שהוא איש פלוני הכשר לכהונה, לר"ג ור"א האשה נאמנת, ולרבי יהושע האשה בחזקת בעולה לנתין ולממזר, אא"כ תביא ראייה לדבריה. לזערי מדרבת היינו שנסתרה, ואף למ"ד שאין אוסרין אשה על בעלה מכח יחוד, י"ל שדווקא לכהונה פסולה, דמעלה עשו ביוחסין, והחידוש הוא שרבי יהושע פוסל אפי' כשלא ראוה שנבעלה, ובראוה מעוברת החידוש שר"ג סובר שגם בזה נאמנת. ולרב אסי מדרבת היינו שנבעלה, אבל בנסתרה אף לרבי יהושע נאמנת, במיגו שהיתה אומרת לא נבעלתי, שזה מיגו גמור, אבל במשארסתני נאנסתי אינו מיגו גמור לומר מוכת עץ אני, אף שזו טענה טובה יותר, כיון שגם בטענה זו אינה נאמנת. תוד"ה רב אסי. ונקט מדרבת לישנא מעליא, וסבר רב אסי דר"ג המכשיר בה מכשיר אף בתה להנשא לכהונה, אף שלעובר אין חזקה דכשרות, (ועל כן נקט ב' מקרים- מדרבת ומעוברת). והנה אף היכא שנכנסה לחורבה דמתא, היכא שרוב העיר ישראל שרוב כשרים אצלה, מ"מ לרבי יהושע פסולה, ובחורבה דדברא אף שרובם פסולים לה שהרי רוב העולם הם עכו"ם הפוסלים בביאתם

את אשה לכהונה, מ"מ ר"ג מכשיר, משום דאוקמה אחזקתה, ואפי' בשבויה שכולם פסולים אצלה מכשיר ר"ג, דאין הבדל בין רוב פסולים להיכא שכולם פסולים. ובגמ"י (י"ד). איתא שר"ג אלים ליה ברי דאפי' בחד ספיקא כשר, ולרבי יהושע אלים ליה חד ספיקא דאפי' בברי פסל. ונחלקו הראשונים אי טעמא דר"ג זה משום טענת ברי (וי"א מכח נאמנות עד אחד), או משום חזקת כשרות.

ראוה מעוברת, והיא אומרת שהבעל כשר לכהונה - לר"ג ור"א האשה נאמנת, דאין חזקה שנבעלה לפסול, דאשה מזנה בודקת ומזנה, ולרבי יהושע הרי היא בחזקת בעולה לממזר ולנתין עד שתביא ראייה לדבריה, ואם האשה טוענת שלא נבעלה, כתבו התוס' דאמנת. (י"ג).

כשרות הבת באומרת לכשר נבעלתי - שיטת ריו"ח שלרבי יהושע היא ובתה פסולות, אבל לר"ג המכשיר את האשה, גם בתה כשירה אף לכהונה, ואמנם הבן אינו כהן דכתיב "והיתה לו ולזרעו אחריו וכו' " דבעינן זרעו מיוחס אחריו. ולרבי אלעזר הבת פסולה לכו"ע, שהרי לבת אין חזקת כשרות.

ארוסה מעוברת שבאה עם הארוס והיא טוענת שהיא מעוברת מהארוס, והארוס מודה, הולד כשר. ואם הארוס לא מודה לרב יוסף לר"ג כשרה, ואמרו אביי דהכא כיון שהרוב פסולים אצל הארוסה, אין להכשיר (לרש"י היא אסורה על הארוס, ולתוס' ד"ה חדא, השני) איידי רק לענין לאסור את הולד), ואמרו לו רב יוסף שבדיעבד אם נשאה כהן ולא נמלך, מכשיר ר"ג אף ברוב פסולים.

דיני אונס ומפתה

נערה שנאנסה או נתפתחה נותן המאנס לאביה חמישים כסף, ועליו לשאת אותה לאשה, כמו כן צריך לשלם לה בושת ופגם. צער אין משלם אלא האונס אבל מפתה לא, ולר"ש אף באונס אין משלם צער. מפתה אינו חייב לכונסה, ואינו משלם קנס אלא אם אינו רוצה לכונסה, משא"כ אונס שחייב לכונסה ומשלם קנס בכל גוונא. (ט"ו).

מי מקבל את הקנס - האב מקבל את הקנס והבושת והפגם, ואת הצער באונסה. (מ"א). ובוגרת- בושת ופגם וצער שלה, ואם היא מפותה אין לה צער, וגם לא בושת ופגם כיון שמחלה. (ל"ב). וכן יתומה נערה דינה כבוגרת. (שם).

סוגי נערות שאין להם קנס - אין קנס אלא לבתולה ולא לבעולה. וכן לנשואה אין קנס. ואם נתארסה ונתגרשה, לריה"ג אין לה קנס, ולר"ע יש לה קנס וקנסה לעצמה ולא לאביה. (ל"ח). נערה יש בה קנס של אונס ומפתה, בקטנה לר"מ אין לה קנס ולחכמים יש לה קנס, ובוגרת אין לה קנס, אבל יש לה בושת ופגם. (כ"ט). שוטה אין לה בושת ופגם, אבל צער יש לה. (ל"ב). ממאנת אין לה קנס (לרש"י מפני שהיא בחזקת בעולה, ולתוס' הונסה שבעלה אנס או פיתה אותה). (ל"ה): איילונית (ל"ו) דינה כקטנה על גיל עשרים, ודינה לענין קנס כקטנה, שלר"מ אין לה קנס, ולחכמים יש לה קנס. מי שיצא עליה שם רע בקטנותה, והיינו שאמרו שתי עדים שהיא חזירה אחרי הזנות ולא נתרצו לה, אין לה קנס, דתולים שזינתה כיון דשכיחי פרוצים. (ל"ו).

קנס נערות שאינם כשרות - נכרית אין לה קנס (י"א). גיורת שבויה ושפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחות מג' שנים ויום אחד יש להם קנס (כ"ט), וגיורת נותנים לה את הקנס כשהיא גדולה ועברה שעה אחת ולא מחתה בגירות (י"א), ואם נפדו ונתגיירו ונשתחררו אחר ג' שנים ויום אחד אין להם קנס (ל"ו). לר"י שבויה יש לה קנס (לרבה כדי שלא יהיה חוטא נשכח, ולריו"ח מפני שאין חוששים שנבעלה). שפחה אפי' משוממת אין לה קנס. (תוס' כ"ט: ד"ה אלו). נתינה והיינו מהגבעונים יש לה קנס, (לרש"י הנתינים הם עבדים, ולתוס' בשפחה אין קנס, ואיידי בנתיגריה, שיש בה לאו ד"לא תתחנן בם"). כותית יש לה קנס, (לרש"י קסבר התנא שהם גייר אריות, ולתוס' לנכרית אין קנס, אלא קסבר התנא שהם גייר אמת). **חייבי עשה** לאוין כריתות ומיתות ביד- לתנא דמתני' יש קנס גם בחייבי לאוין וחייבי כריתות (כ"ט), אבל לא בחייבי מיתות ביד (ל"ו):. הגמ"י (ל"א): שואלת שבחייבי לאוין וכריתות יש מלקות (מכות י"ג), והרי הדין שאין לוקה ומשלם, עולא מתרץ שבכל ממוון ומלקות משלם ואינו לוקה, וממילא אין מלקות אלא כשאין שום חיוב ממוון, (נערה יתומה מפותה, או בוגרת שוטה), ושיטת ריו"ח שכשיש ממוון ומלקות לוקה ואינו משלם, ואין קנס אלא היכא שלא חתרו בו, ור"ל מעמיד את המשנה כר"מ שסובר שכשיש ממוון ומלקות לוקה ומשלם, ומ"מ בחייבי מיתות ביד פטור, דבמיתא אומרים קלב"מ. שמעון התימני ור"ש בן מנסיא (כ"ט): חולקים וסוברים שאין קנס בחייבי כריתות, שמעון התימני דורש "ולו תהיה לאשה" אשה שיש בה הויה, ור"ש בן מנסיא דורש אשה הראויה לקיימה, הגמ' אומרת שיש נ"מ בין הדרשות בחייבי לאוין, ולר"ע דס"ל שאין קידושוין תופסים בחייבי לאוין הנ"מ היא בחייבי עשה (אלמנה לכה"ג או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט), ואי נימא שגם בזה הוי ממזר יש נ"מ במצרי ואדומי, ואם גם בזה הוי ממזר יש נ"מ בבעולה לכה"ג, (לרש"י איידי בבעולה שלא כדרכה, ולר"ה איידי שהכה"ג אנס בתולה, וחשיבא בעולה כיון שלכתחילה לא ישאנה). יבמה לשוק יש בה קנס (תוס' כ"ט: ד"ה ועל הכותית). נדה יש לה קנס אף לשמעון התימני ולר"ש בן מנסיא (ל'.) שיטת רבי נחוניא בן הקנה (ל') שיש קלב"מ גם בחייבי כריתות לרבא, ולאביי גם בחייבי מיתות ביד,

וי"א שלדבריו אין קנס בכל אלו שיש בהם קלב"מ. שניות האסורות מדברי סופרים יש להם קנס. (ל"ו).

צער (של פיסוק הרגלים) אין משלם אלא האונס אבל מפתה לא, ולר"ש בן יהודה אף באונס אין משלם צער.

האונס חייב לשאתה אפי' אם היא חוגרת וכדו', אבל מפתה אינו חייב לכונסה, ואינו משלם קנס אלא אם אינו רוצה לכונסה, משא"כ אונס שחייב לכונסה ומשלם קנס בכל גוונא. ובושת ופגם משלמים מיד בכל גוונא. אם היא או אביה לא רוצים שהאונס או המפתה ישאו אותה, הם יכולים לעכב. אם היא אסורה על האונס או המפתה לא ישאנה, ולא אומרים שעדל"ת, כיון שיכולה לומר שאינה רוצה.

אונס ששילם קנס והיא רוצה שיגרש אותה, לת"ק אינו חייב לתת לה כתובה, ולרבי יוסי בר"י יש לה כתובה מנה. (ט"ט).

בושת משערים לפי המבייש והמתבייש, ושיעור פגם הוא כפי מה שנפגמה למי שהיה רוצה לתת אותה לעבדו שיש לו ממנו קורת רוח. (מ). קנס אין משלם על פי עצמו, אבל בושת ופגם משלם ע"פ עצמו. (מ"א).

האב מקבל את הקנס והבושת והפגם, ואת הצער באונסה. (מ"א):.

בוגרת- בושת ופגם וצער שלה, ואם היא מפותה אין לה צער, וגם לא בושת ופגם כיון שמחלה. (ל"ב). וכן יתומה נערה דינה כבוגרת. (שם).

ואם בא עליה ונישאת קנסה לעצמה, ואם בא עליה ונתארסה, לאביי קנסה לאביה, ורבא מסתפק לר"ע דמתני' שנערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה, אם קנסה לעצמה או לאביה, אבל לר"ע דבריייתא או לריה"ג קנסה לאביה. (ט"ט).

הבא על הנערה והיא בגרה לפני ההעמדה בדין, או שמת האב לפני ההעמדה בדין, קנסה לעצמה, (ולענין בושת ופגם, לרש"י הם של אביה, כיון שזה ממון, ולתוס' גם זה שלה, דשמא הוקשו לקנס). שיטת ר"ש שגם אם בגרה או שמת האב אחרי ההעמדה בדין, הרי הקנס של עצמה, דלא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה. ואם בגרה ועמדה בדין ומתה, האב יורש אותה. אם מתה לפני ההעמדה בדין, לאביי פטור, ורבא מסתפק אם נעשית בוגרת ע"י המיתה, ולל"ק רבא מסתפק אם יש בגר בקבר ופקעה זכות האב, או לא. (ל"ח: מ"ב).

קרבן שבועה - אונס ומפתה שנתבעו ונשבעו לשקר, לרבנן חייב קרבן שבועה, ואע"פ שאין קרבן שבועה בקנס, הכא התיבעה היא על הבושת ופגם שהם ממוון (כיון שאינו יכול להודות בהם ולהפטור). ולר"ש פטור מקרבן שבועה, דהתיבעה היא על הקנס (כיון שזה קצוב), אמנם גם היכא שזה ממוון כגון שעמדה בדין או שבגרה, מ"מ יש גז"ח מיוחדת שאין בזה קרבן שבועה. (מ"ב).

אין קנס אלא לבתולה ולא לבעולה. וכן לנשואה אין קנס. ואם נתארסה ונתגרשה, לריה"ג אין לה קנס, ולר"ע דמתני' יש לה קנס וקנסה לעצמה, ולר"ע דבריייתא קנסה לאביה. (ל"ח).

ענייני שבויה

שבויה שנשבית, אם יש שני עדים שנשבית, אינה נאמנת לומר שלא נבעלה. (כ"ב:). וגם בעלה אינו נאמן לומר שלא נבעלה. (כ"ז:). ואם יודעים שנשבית רק ע"פ עד אחד מותרת, (דאין ע"א נאמן לאסור אלא בסוטה שיש רגלים לדבר). (כ"ג:). וכן אם אין יודעים שנשבית אלא על פי דבריה נאמנת מדין הפה שאסר. (כ"ב:). וא"צ לחוש שיש עדים שנשבית, (אמנם רב שמן בר אבא חשש לקול שנטמאה. כ"ג.). ואם באו העדים רק אחרי שנישאת לא תצא, דחכמים הקלו בשבויה, ואפי' לא נישאת אם התירוה ביד' להנשא ואח"כ באו עדים, מותרת להנשא. (כ"ג:). ואם יש עד אחד שלא נטמאה, מותרת, ואפי' עבד ואפי' שפחה נאמנים לזה. (כ"ז:). ושפחה שלה, לרב פפא אינה נאמנת מפני שליבה גס בה, ולרב פפי בשבויה הקילו, ולרב אשי נאמנת משום שאין חוששים ששפחתה גם שותקת וגם משקררת לומר שלא נבעלה. (כ"ז:). ואפי' אם יש עד אחד שנטמאה, נאמן עד אחד להתירה, ואפי' כששתים נשבו נאמנת אחת להתני את חברתה, אע"פ שבאה להתיר את עצמה (ועל עצמה אינה נאמנת). ואם היא אומרת שהיא טמאה, אף שיש עד כנגדה אסורה, דשויא אנפשה חתיכא דאיסורא. (כ"ג:).

אשה שנחבשה ע"י עכו"ם ואין עדים שלא נבעלה, אם היא נדונת למות בכל גוונא אסורה (אפי' אם בעלה ישראל, שמוא תנציח לבעילה. תוס'), ואם נחבשה ע"י ממוון, אם יד ישראל תקיפה על העכו"ם מותרת (אפי' אם בעלה כהן, תוס'). (כ"ו:), ואם יד העכו"ם תקיפה, אם הורהנה אסורה, ואם נחבשה (שאינה נחלטת לעכו"ם), לל"ק מותרת ולל"ב אסורה. (כ"ז:).

אשה שהיתה בעיר שכבשוה כרכום ואין עדים שלא נבעלה, אם יש מחבוא בעיר, אף אם אין שם מקום אלא לאחת כולם מותרות, ואפי' אם אמרה שלא התחבאה אף שנאמנת במיגו (כיון שאינו ודאי שנטמאה), ואם אין בעיר מחבוא כל שנות הכהנים אסורות לבעליהן, לרש"י אם הכרכום הוא של מלכות סמוכה אינן נאסרות, מפני שהם לא רוצים לקלקל את העיר אלא שישלמו להם מס, (והיינו באופן שאין חשש שאחד נכנס לעיר ובעל, והיינו במשמרות רואות זו את זו ויש שושילתא וכלבא וגוונא), ובכרכום של מלכות חוקה נאסרות. ולתוס' זה תלוי אם הכרכום הגיע למלכות אחרת,

שאו מותר כי הם מפחדים לבעול, ואם אין עליהם אימת מלכות אחרת אסורות, אמנם אם אין משמרות ראות זו אז וזו וכו' מותרות, כיון שיכולות לברוח, וכמו במחבוא. (כ"ז).

קנס בשבויה - הבא על השבויה שנשבית אחר ג' שנים ויום אחד אין לה קנס, ולר"י שבויה שנשבית הרי היא בקדושתה, ועוד מצינו שלר"י שבויה כתובתה מאתים. שיטת רבה שר"י לא דיבר אלא לענין קנס, כדי שלא יהיה חוטא נשכר, ולענין כתובה, דילמא מימנעי ולא נסיב לה, אבל בתרומה אינה אוכלת, ולדבריו מה שרבי דוסא אמו שהיא אוכלת הכונה לתרומה דרבנן, ואין מדברי רבי דוסא ראייה שיש לה קנס וכתובתה מאתים. ושיטת ריו"ח שר"י ורבי דוסא שניהם סוברים ששבויה בקדושתה קיימא, ולדבריו ר"י מתיר למי שמעידי על שבויה שלא נבעלה לשאת אותה, (אבל לרבנן אסור שמא עיניו נתן בה, ורק אם הוא גם פדה אותה מותר דלא שדי איניש זווי בכדי), (ל"ו:), וכן מה שמצינו שר"י מצריך ששבויה תמתין ג' חודשים משום הבחנה, איירי בראוה שנבעלה, (ורבי יוסי מתיר גם בזה משום דס"ל שאשה מזנה מתהפכת, ור"י חושש שלא נתהפכה יפה). (ל"ז:).

דיני האב וזכויותיו בבתו

מכירת הבת - האב זכאי למכור את בתו הקטנה לשפחה, דכתיב "וכי ימכור איש את בתו לאמה", וכאשר היא מביאה סימוני נערות היא יוצאת לחרות, וכ"ש שכשהיא כבר נערה שאין אביה יכול למוכרה. (מ"ז:).

מעשה ידי הבת לאביה. בקטנה דין זה הוא מסברא, שאם יכול למוכרה כ"ש שמעשה ידיה שלו, ובענרה לומדים מדכתיב "וכי ימכור איש את בתו לאמה" מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשי ידיה לאביה. ואין ללמוד ממה שיכול למוסרה לחופה ולבטלה ממעשה ידיה, שהרי י"ל שימסרנה בשבתות ויו"ט. (מ"ז:). ואם מת האב האחים זוכים במה שכבר עשתה, ונחלקו בגמ' היכא שהאחים זנים אותה אם הם זוכים במה שתעשה אח"כ או לא. (מ"ג).

קידושיה וגירושיה - האב זכאי בבתו קטנה או נערה לקדשה, וכסף הקידושין שלו, ויכול למוסרה לביאה לשם חופה, דכתיב "ויצאה חינם אין כסף" והיינו שמהאדון אין כסף, אבל כשיוצאת מרשות האב יש לו כסף, ושטר וביאה ליפנין מכסף דהוקשו היות להדדי. וכן בתו ארוסה שלא בגרה הוא מקבל את גיטה, דהוקש הויה ליציאה. (מ"ו:).

מציאתה - האב זכאי במציאת בתו משום איבה. לרש"י שמא לא ירצה לזון אותה, ולתוס' שמא ימסרנה למנוול ומוכה שחין. ונ"מ בקטן שאינו סמוך על שלחן אביו. (מ"ז:).

הפרת נדריה - האב מיפר נדרי בתו, דכתיב 'כי הניא אביה אותה", ואף בנערה הוא מיפר נדריה, דכתיב "בנעוריה בית אביה". (מ"ז:). ואם נתארסה האב מיפר יחד עם הארוס, וצריכים להפר שניהם יחד. (נדרים).

אכילת פירות - בת שנפלו לה פירות מבית אמה, לרבי יוסי ברבי יהודה אין האב אוכל מהם, מפני שרק באשה תיקנו שייאכל פירות כדי שיפדה אותה, ולת"ק האב אוכל פירות כדי שלא ימנע מלפדותה. (מ"ז:).

חבלות - חבלות קטנות לצערא גדופה שאין בהם ביטול מלאכה הם של עצמה, ואם קצצו את ידה זה לאביה כיון שהוא מפסיד את מעשה ידיה. ואם פצעה בפניה ונפחתה בדמי מכירתה, בפתח של קטנות לכו"ע זה לאביה, ובפתח של נערות, לריו"ח זה של אב כיון שנעשה ברשותו, ולר"ל זה שלה כיון שכעת אינו יכול למוכרה. עוד כתבו התוס' ש"ל שנחלקו במה שפחתה לקידושין, אם גם זה זיכתה התורה לאב, או שזכה רק בקידושין ממש. (מ"ג).

כתובתה - המארס את בתו הקטנה או הנערה, ונתגרשה, י"א שאין לארוסה כתובה, ולמ"ד יש לארוסה כתובה, כתובתה של אביה. ואם נישאת כתובתה שלה, ולר"י כתובתה של אביה, הואיל וברשותו נכתבה, אמנם אם בגרה לפני הנישואין כתובתה שלה אף לר"י. (מ"ג:).

ירושה - האב יורש את בתו, אא"כ יצאה לרשות הבעל.

מתי הבת יוצאת מרשות האב לרשות הבעל - ארוסה הרי היא ברשות אביה, ואינה אוכלת בתרומה משום חשש סימפון, או שמא ימוזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ואחיותיה. למשנה ראשונה אם הגיע זמן הנישואין אוכלת משל בעל ואוכלת בתרומה, ולתנא דמתני' בעינן מסירה לחופה. ואם ננסרה לשלוחי הבעל, אם האב או שלוחייו הולכים עמהם, הרי היא ברשות האב, ואם אינם הולכים עמהם, הרי היא ברשות הבעל, לרב הבעל יורשה ומיטמא לה, אבל אינה אוכלת בתרומה משום חשש סימפון, ולרב אסי אוכלת בתרומה, ולשמואל אינה אוכלת בתרומה, אבל היא ברשות הבעל לירושתה, ולענין נדרים ומציאה, לרש"י היא ברשות האב, ולתוס' היא ברשות הבעל. (מ"ח:).

האם האב זן את בניו - קטני קטנים האב חייב לזונם, אבל קטנים אינו חייב לזונם, אמנם דעת ר"מ ור"י שיש על האב מצוה לזון את בניו ובנותיו, ולריו"ח בן ברוקה אין בזה מצוה, וי"א שבאושא התקינו שזה חובה, אולם להלכה אין בזה חובה, אף זה אכזריות להטיל פרנסתם על בני העיר. (מ"ט:).

חיובי הבעל לאשתו

כתיב "אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע", ודרשו חז"ל שהבעל חייב לאשתו מזונות בגדים ועונה, ונחלקו הראשונים אם אלו חיובים מדאורייתא, וחיוב עונה לכו"ע הוא מדאורייתא.

מזונות - הבעל חייב במזונות אשתו ומשנישאת. (מ"ו:). ואם הגיע זמן (י"ב חודש לבתולה שלא בגרה, ולא למנה ל' יום, ובבוגרת - לרב הונא ל' יום, והגמ' מוכיחה שרק אם עברו י"ב חודש בבגרותה השיעור הוא ל' יום), ולא נישאו מכח עיכוב הבעל, חייב במזונותיה. (נ"ז:). ואם הבעל היה אנוס ולא היה יכול לישא (הגיע הזמן ביום ראשון, חלה או חלתה, פירסה נדה), הגמ' (ב:) דנה אם הוא חייב במזונותיה או לא. אין הבעל יכול לומר לאשתו עשי עימי ואיני זנך. לרב הונא יכולה האשה לומר איני ניוזנת ואיני עושה, ולר"ל אינה יכולה לומר כך. (נ"ח:).

עונה - הבעל חייב בעונת אשתו, הטיילים בכל יום, פועלים פעמיים בשבת, ואם עושים מלאכה בעיר אחרת פעם אחת בשבת, חמרים פעם א' בשבת, גמלים פעם בל' יום, ספינים פעם בו' חודשים, ות"ח מעש' לעש'. חבר אינו יכול להעשות גמל. ומותר לצאת ללמוד תורה עד ל' יום בלי רשות, וברשות מותר כמה שמסכימה, אולם אורחא דמילתא חודש בבית המדרש וחודש וי"א חודשיים בביתו.

מורד ומורדת - אשה שמורדת על בעלה ומסרבת לתשמיש, לתנא דמתני' פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים וי"א ז' טרפעיקין בכל שבוע, עד כנגד כתובתה, וי"א אף יותר ותפסיד אם תפול לה ירושה ממזק"א, ויוצאה בגט, אבל אינה מפסידה נכסים שנפלו לה מבית אביה. ורבותינו נמנו וגמרו ששולחים ומודיעים לה שתפסיד כל כתובתה, ומכריזים עליה ד' שבתות בבתי כנסיות ומדרשות, וממתנים י"ב חודש עד תנינת הגט, ובזמן זה אין לה מזונות. גם בארוסה ונדה וחולה שאינה ראויה לתשמיש יש דין מורדת, דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו'. היכא דאמרה מאיס עלי, לרש"י מ שחלוקת אם יוצאת בלא כתובה, או שדינה כמורדת כ"ל. ולר"ת אין כופין אותו להוציא שמוא עיניה נתנה באחר, והמחלוקת היא אם כשהיא מוחלת על הכותבה הוי מחילה בטעות או לא. איש המורד מתשמיש מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרים וי"א ג' טרפעיקין לשבוע, (יותר מאשה המורדת, מפני שהאיש צערו מרובה, או מפני שיצרו מבחוץ. ונ"מ נוספת שבמורד אין מוסיפין כנגד שבת משום שכר שבת, ובמורדת פוחתין גם כנגד שבת), ובמורד ממלאכה יש מחלוקת אם יש לו דין מורד. וארוסה או יבמה שתובעת נישואין אינו חשוב מורד, אא"כ טוענת שהיא צריכה חוטרא לישא ומרא לקבורה.

המשרה אשתו ע"י שלישי - צריך לתת לה לפחות ב' קבין חיטים או שעורים לשבוע, (וב' קבין זה מזון ט"ז סעודות, וצ"ל שהתנא סובר כרבי חידקא שצריך לאכול בשבת ד' סעודות, או שסעודה אחת היא לארחי ופרחי, או שב' קבין זה י"ח סעודות ונותנים לה ג' או ב' סעודות לארחי ופרחי). וכן נותן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה, ומיטה ומפץ ומחצלה, וצעוף וחגורה, ומנעלים בכל מועד, ובגדים בשווי נ' פשיטי בכל שנה, ומעה כסף, ונותן לה כר וכסת אם דרכה בכך, ואם דרכו בכך ולא דרכה לרבי נתן חייב ולת"ק פטור. וכל זה בעני אבל במכובד הכל לפי כבודו. ויין אין נותנים לה, וי"א שברגילה נותנים כוס פחות ממה שרגילה, וי"א שרק לתיבול תבשיל נותנים לה. ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת, וי"א אף בשבת, ואפי' בגמל וספן.

פדיונה - הבעל חייב בפדיון אשתו אם נשבית, וחיוב זה הוא תקנת חכמים כנגד מה שהוא אוכל פירות. ומ"מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות. (מ"ז:). אשת כהן הבעל חייב לפדות אותה אף שהיא אסורה עליו. חיוב פדיון הוא כתוב בכתובה, אמנם חיוב זה הוא תנאי בי"ד והוא קיים גם אם הוא לא כתוב בכתובה. ואין הבעל יכול לומר אחרי שנשבתה שהוא נותן לה גט וכתובה והיא תפדה את עצמה. (נ"א:). כה"ג שנשא אלמנה והיא נשבית, לאביי חייב לפדותה, שהרי בלאו הכי כל שבויה אסורה לכהן, ולרבא אינו חייב לפדותה, כיון שעוד לפני שנשבית היתה אסורה עליו. ממזרת ונתניה שנישאת לישראל אינו חייב לפדותה, ואם הדין אותה הנאה ונשבית, נחלקו ר"א ורבי יהושע אם חייב לפדותה, וכתובה חייב לכו"ע, ואם נשבית ואח"כ הדירה חייב לפדותה לכו"ע, לאביי באשת כהן לכו"ע חייב לפדותה, ולרבא המחלוקת היא גם באשת כהן. אם נשבית ומת בעלה, בברייתא איתא שאם הכיר הבעל שנשבית חייבים לפדותה, אולם להלכה אינם חייבים. אם מבקשים בפדיונה פי עשרה מדמיה או מכתובתה, חייב לפדותה פעם אחת, (לרש"י אינו מחויב פעם שניה אפי' בדמיה, ולר"ח רק ביותר מדמיה אינו מחויב), ולרשב"ג גם באשה נאמר שאין פודים את השבויים יותר מכזי דמיהן. (נ"ב).

הבעל חייב ב**רפואת אשתו** כמו במעשה ידיה, אמנם אם חלתה יכול לומר הרי גיטה וכתובתה ותרפא את עצמה (נ"א:).

הבעל חייב בקבורת אשתו תחת הנדוניה שהכניסה. וארוסה שמתה יש מחלוקת אם חייב בקבורתה. (ג"ג:).

עוד מצינו שהאשה **עולה עמו ואינה יורדת**, דכתיב "בעולת בעל" בעלייתו של בעל, ופירש רש"י שאם דרך משפחתה להניק ודרך משפחתו שלא להניק חייבת להניק, ובגמ' מובא דין זה לגבי קבורה שאם משפחתו נוהגת בהספד וחלילין ובני משפחתה לא, הוא מחויב לה כדרך משפחתו, (ולר"י לאחר מיתה אין דין עולה עימו ואינה יורדת). (מ"ח:).

חיובי האשה לבעלה

הבעל זכאי במציאת אשתו. ומיפר נדריה. (מ"ו:).

מעשי ידיה - תיקנו חכמים שהבעל זוכה במעשה ידי האשה, וכן מותר מעשה ידיה שלא ע"י הדחק, ואם העדיפה ע"י הדחק, לחכמים (ס"ו:) זה של הבעל, ולר"ע זה לעצמה. ואם הבעל הקדיש מעשה ידיה (נ"ח:), אם הוא זן אותה חל ההקדש, ואם הוא רוצה לזון אותה, לרב הונא לא חל ההקדש ולר"ל חל ההקדש. ואם אין לו במה לזון אותה לא חל ההקדש. ולענין מותר מעשה ידיה, לר"מ חל ההקדש (ורב הונא אומר שמדובר אפי' באינה ניוזנת), ולריו"ח הסנדלר לא חל ההקדש. לר"ל ר"מ סובר שיכול להקדיש גם את העיקר, אלא דאיירי שאינו מעלה לה מעה כסף, וס"ל שהמעשה ידים הם תחת המעה כסף, אבל על המותר חל ההקדש כיון שהוא תחת מזונותיה ואיירי שהוא זן אותה, ולסוברים שהמותר הוא תחת המעה כסף, אם אינו נותן לה מעה כסף חל ההקדש רק לאחר מיתה. והגמ' דנה למה אין כאן חסרון של דבשלב"ל, והגמ' אומרת שאם הקדיש ידיה לעושיהן אין בזה חסרון, (ולר"מ אף בסתמא זה מתפרש כך, כי אין אדם מוציא דבריו לבטלה). ואם האשה אסרה מעשה ידיה על בעלה בקונם, לת"ק א"צ להפר כיון שהם שלו, ולר"ע צריך להפר משום שהעדפה ע"י הדחק היא שלה, ולריו"ח בן נורי צריך להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור אליו, והגמ' דנה למה אין בזה חסרון של דבשלב"ל, שהרי גם נדר אינו חל על דבשלב"ל, והגמ' מתרצת שבאמת חל הנדר מיד, דקונמות דינם כקדושת הגוף שמפקיע שעבוד כמו חמץ ושרחור, ובאמת מדאורייתא אסורה מחיים, אמנם רבנן אלמוה לשעבודיה דבעל שלא יחול מחיים.

אלו מלאכות האשה עושה לבעלה - האשה האשה טוחנת, ואופה, ומכבסת, ומבשלת, ומניקה את בנה (לב"ה, ולב"ש אינה חייבת בכך), ומצעת לו את המיטה, ועושה בצמר. לרבי חייא אין האשה עושה מלאכות אלו, דאין אשה אלא ליופי ולבנים, ולקנות לה תכשיטים, ומי"מ מלאכה בצמר שאין מכחיש את יופיה עושה, דהא תנן שתיקנו מעשה ידיה תחת מזונות. ואם הכניסה האשה שפחה אחת (וכן בראויה להכניס שהביאה נדוניה גדולה שיכולים לקנות ממקצתה שפחות, או שצמצמה משלה ממה שהוא חייב לה עד כדי שיכולים לקנות מזה כמה שפחות), אינה חייבת לטחון לאפות ולכבס, אבל שאר מלאכות עושה, ואינה יכולה לומר עיילית לך איתתא בחריקאי, כי השפחה טורחת עבור עצמה ועבורו ולא עבורה. ואם הכניסה ב' שפחות אין מבשלת ואין מניקה, אבל שאר מלאכות עושה, דמי יטרח עבור האורחי ופרחי. ואם הכניסה ג' שפחות אין מצעת המיטה ואין עושה בצמר, אבל שאר דברים עושה, מפני שכאשר הבית גדול יש יותר אורחי ופרחי. הכניסה לו ארבע שפחות יושבת בקתדרא ואינה טורחת להביא לו חפץ מבית לעליה, ופטורה מכל המלאכות, דהשפחות מסייען אהדדי, ומ"מ מוזגת לו כוס ומצעת לו את המיטה והיינו לפרוס סדק ולבדים שזה דבר של חיבה שאין בו טורח (ואינו חיוב כמו הצעת המיטה דמתני', אלא זה עצה טובה), ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו. שיטת ר"א אומר שאפי' בהכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר, שהבטלה מביאה לידי זימה, וכן הלכה. ולרשב"ג אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה ויציא איהו ויתן כתובה, שהבטלה מביאה לידי שעמום. ונ"מ בין רשב"ג לר"א היכא שמשחקת.

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממלאכות שיש בהם קירוב וחיבה ומביאים לידי הרגל דבר, כמו מזיגת הכוס (אא"כ שינתה וכגון שהביאה ביד שמאל או שמניחה על מראשותיו או על הספסל), והצעת המיטה בפניו, והרחצת פניו ידיו ורגליו.

אין הבעל כופה את אשתו לא לעמוד לפני אביו או בנו, ולא לתת תבן לפני בהמתו, אבל לפני בקרו נותנת כיון שאין לחוש כ"כ לרביעה, וי"מ שלפני נקיבות נותנת ולפני זכרים אינה נותנת, ולר"י אף אינו כופה לעשות בכיתנא רומאה.

מציאת האשה לבעלה, ולר"ע של האשה דהוי כהעדפה שע"י הדחק.

ירושת האשה שלה והבעל אוכל פירות בחייה. ירושת האשה עצמה לאחר מיתה של הבעל. בושת ופגם שלו, ולרבי"ב בושת שבסתר הוא מקבל שלישי ובגלוי שני שלישי, אמנם רק באשתו שהיא כגופו שייך בושת לבעל, אבל באופנים אחרים אין ניתן בושת אלא למתבייש עצמו.

הנקה - לב"ש אין האשה משועבדת לבעל להנקת התינוק, ולב"ה היא משועבדת לו, ונ"מ בנדרה שלא תניק אם חל הנדר, אמנם אף לב"ש במקום סכנה (מכיר את אמו) לא חל הנדר. האשה יכולה להניק גם אם בעלה אינו רוצה, אבל אם האשה אינה רוצה והבעל רוצה, יכול לכפותה רק אם דרך משפחתו ומשפחתה להניק.

בעל שרוצה להשביע את אשתו שלא לקחה מנכסיו כלום, לת"ק יכול להשביעה רק אם הושיבה חנונית בשלו או שעשאה אפוטרופוס, אבל בסתמא אינו יכול להשביעה. ולר"א יכול להשביעה גם בלאו הכי כיון שבכל דבר שהיא עושה בשלו הרי היא כאפוטרופוס. כמו כן מצינו בגיטין שבתחילה היו משיבעים אלמנה, ולבסוף תיקנו שאלמנה הבאה להפרע מנכסי יתומים, צריכה לאסור על עצמה בנדר כל מה שיבקשו היתומים, אם קיבלה מבעלה משאו

לכתובתה. ואם כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה, אבל משביע את יורשיה אם גירש אותה והיא מתה ויורשיה תנועים כתובתה, צריכים להשבע שלא אמרה להם בשעת מיתה או קודם שנפרעה כתובתה, ושלל מצאו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע, וכתב הבאים ברשותה אם מכרה כתובתה ונתגרשה ומתה נשבעים כמו היורשים. ואם כתב נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיי ועל הבאים ברשותך, אינו יכול להשביעם, אבל יורשיו אם נתאלמנה והיא או יורשיה גובים את כתובתה מהיתומים יכולים להשביע אף אותה. ואם כתב נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי; עליך וכו', אף הם אינם יכולים להשביעם. אם כתב לה דלא נדרי ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל היורשים יכולים להשביעה. ואם כתב לה נקי נדר נקי שבועה- לרבי חייא אף היורשים אין יכולים להשביעה; ולרבי זכאי אף הוא יכול להשביעה, דכונתו שתנקה עצמה ע"י השבועה. ולרבי זכאי הוא אינו יכול להשביעה אבל היורשים יכולים להשביעה, ואם אמר מנכסים אלו אף היורשים אין יכולים להשביעה. ולאבא שאול בן אימא מרים מדינא בכל הלשונות (בלא נדר בלא שבועה נקי נדר נקי שבועה) לא הוא ולא היורשים יכולים להשביעה, אבל אמרו תמכים הבא לפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה, וכן הלכה. והיכא שמוחל לה על השבועה בלשונות הגמל, יש מחלוקת אם היא מחילה גם על שבועת פוגמת, או שכיון שזו שבועה שהיא גרמה לעצמה אין כונתו למחול על זה. אם האשה נעשית אפוטרופוס בנכסי יתומים, בכל גוונא לא מועילה מחילת האב על זמן זה, כיון שאז הנכסים אינם שלו. וכן אין משביעים אותה על מה שרבו לוקח ההוצאות הקבורה, לא נעשית אפוטרופוס לאחר מיתה, לרב אשי רב טעמא על שבועתה גם על הזמן שבין מיתה לקבורה, ולרבה רב אבנה אינה נשבעת על זמן זה.

קנייני הבעל בנכסי אשתו

נכסים שהאשה מכניסה לבעלה, אם הבעל מקבל עליהם אחריות הרי הם נכסי צאן ברזל, והם לא קיבל אחריות הרי הם נכסי מילוג, וכן נכסים שלא כתבה בכתובה או שקיבלה בירושה או במתנה אחרי האירוסין, הרי הם נכסי מילוג, ודינם כדלהלן.

נכסי מילוג שהכניסה האשה, הרי גוף הנכסים הוא שלה, והבעל אוכל פירות. ואם הכניסה האשה כספים או פירות תלושים, ימכרום ויקנו בדמיהם קרקע והבעל אוכל פירות, ובפירות מחוברים ולחכמים הם של הבעל לגמרי, ולר"מ ישמעל כמה הם משביחים את השדה ויחך בזה קרקע והבעל אוכל פירות, (ובשעת גירושין הבעל זוכה בפירות המחוברים, ולר"ש הם של האשה. ותלושים לכ"ע של הבעל). ואם הכניסה דבר שאינו כלה לגמרי, לר"מ ימכרו ויקנו קרקע, ולחכמים דינם כפירות. ודבר שאינו כלה, דינו כקרקע. ואלילות העומדים לקציעה או פחירה של גדים, שהאילנות והגנים כלים, יש מחלוקת אם ימכרו או שחבעל אוכלם כפירות. ואם הכניסה עבדים או עצים זקנים, אם הקרקע שלה ימכרו והבעל אוכל פירות, ואם הקרקע אינה שלה, לת"ק גם בזה ימכרו, וי"א שלא ימכרו משום שיש שבח לביית אביה שלא ימכרו. (ע"ט). ואם יש יוכוח ביניהם מה לקנות, קרקע קודמת לבתים, ובתים קודמים לתקלים, ודקלים קודמים לשאר אילנות, ושאר אילנות קודמים לגפנים. ואין קונים בכסף אלא דבר שהתקן נשאת, (ואפי' דברים שאינם כלים לגמרי כגלימא, שאין מוכרים אותם, מ"מ אין קונים אותם לתכליתה).

מכירת נכסי מילוג ע"י האשה - נכסים שקיבלה לפני האירוסין יכולה למכרם אחרי האירוסין, ולתוס' יכולה למכרם אף אחרי הנישואין. ונכסים שקיבלה אחרי האירוסין ובאה למוכרם לפני הנישואין, לב"ש יכולה למכרם, ולב"ה אינה יכולה למוכרם, ואם מכרה המכר קיים, ואם לא יוכלה למכרם אחרי הנישואין, לר"ש ר"ג סובר שיהיה למכור לתתחלה. ולתוס' רק בדיעבד המחק קיים וכב"ה, ולרב פפא נחלקו תנאים בדעת ר"ג אם יכולה למכור לתתחלה או שרק בדיעבד המחק קיים, ולדעתו אף ארוסה מוכרת לתתחלה. (וחכמים שאלו אין האשה יכולה למכור). ודעת רב ושמואל שאם מכרה אחרי הנישואין אף הארוסה יכולה לקלוחות אף בנפול לה לפני האירוסין, וכדעת רבתינו בבביריתא. ונכסים שהאשה קיבלה אחרי הנישואין, אם מכרה הבעל מוציא מיד הלקוחות, אמנם אם מתה גוף הקרקע חוזר ללקוחות, ובאושא התקינו שגם הגוף של הבעל והוא יורש אותה ומוציא מהלקוחות. ור"ש מחלק שאם מכרה נכסים ידועים מכרה בטל, ובנכסים שאינם ידועים (י"א מטלטלין, וי"א שנפלו לה במזדה"י), המכר קיים. (ע"ח). ואם האשה כתבה שטר שהיא נותנת כל נכסיה לאדם אחר, כדי להבריחם מבעלה, לרב נחמך בכל גוונא קורעים את השטר, (והבעל לא זוכה בהם, כר"ש שסובר שאין הבעל זוכה בכל נכסים שאינם ידועים), ולרבא אם נתנה לבתה המתנה קיימת, ולרב ענן בנכסי המתנה קיימת. ואם נתנה לאדם אחר רק חלק מנכסיה, לרשב"ג יכולה לתבוע שטר של יזכה בהם המקבל כדי להפקיע זכות בעלה, ולחכמים יכול אותו אדם לזכות בהם, אא"כ כתבה שהתניה חלה מהיום רק אם תרצה בכך. (ע"ט).

אין הבעל יכול למכור את הנכסי מילוג, ואם מכרם לפירות, נחלקו בגמ' אם המכירה חלה או לא, וההלכה המכירה לא חלה. לאביי הטעם משום שיש חשש שקרקע תיפסד ע"י הלוקה, ולרבא הטעם משום שהאשה רוצה שהפירות יהיו לרווח ביתה, ור"מ היכא שטר פסידא נכון בסמוכה ליער או כשהבעל עצמו אריס בשדה, וכן נ"מ היכא שיש רווח ביתא כגון שהבעל עושה עיסקה במועוה. (ב:).

בעל שהוציא הוצאות לצורך הנכסי מילוג, אם הוא לא אכל פירות, אע"פ שאכל מהקרק, ישבע כמה הוציא ויטול, ואם הוציא יותר מהשבח אין לו אלא שבח, ואם אכל מהפירות אפי' מעט, אינו מקבל את ההוצאות. ואם שלח אריסים לשדה וגורשה, נוטלים שכרם מההאשה, אמנם אם הבעל בעצמו אריס הפסידו שטרם. (ב:).

סילוק הבעל מהנכסי מילוג - הבעל זכאי באשתו בפירות נכסי מילוג שלה, ואם מתה יורשה, ואין האשה יכולה למכור נכסיה. ואם הבעל רוצה להסתלק מזכויות אלו, כיון שכבר זכה בהם צריך לעשות הקנאה גמורה בלשון שמקנה לה דבר שלו, אבל אם כתב לשון סילוק היינו דין ודברים אין לי בנכסייך וכו', אינו מועיל בנשואה, ואם עשו קנין על שוה זון, לרב יוסף לא מהני, ולרב נחמן מהני, ולאביי בזויה רק אם לא לערעו יום או יומיים. אמנם בארוסה כיון שנתנו לה זכה בהיותו אלו, מועיל לשון דין ודברים וכו', וגם אין בזה חסרון של דבר שלא בא לעולם. וכיון שהכלל הוא שלשון בעל השטר על התחתונה, אין הבעל מפסיד אלא דבר שודאי הוא בכלל השלון, ולכן אם כתב (ולרב חייא מהני גם באמר ולא כתב ולא היה קנין) דין ודברים

אין לי בנכסייך, הוא מפסיד רק שאם מכרה ונתנה קיים (שזה הפסד הכי קטן בשבילי), ואם הוסיף לומר ובפירותייך, מפסיד גם את אכילת הפירות בחייה, ופירי פירות והיינו פירות קרקע שפניה בדמי הפירות, לת"ק אינם שלו, ולר"י הם שלכו, אא"כ הוסיף לכתוב ובפירי פירותייך עד עולם, (וילה"ס) אם מספיק לכתוב רק ובפירי פירותייך או רק עד עולם). ואם הוסיף לכתוב בחיין ובמותך, לת"ק אם מתה אינו יורשה, ולרשב"ג יורשה כי המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, ולרב ירשת הבעל דרבנן, ומ"מ אם מתה יורשה כיון שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה.

דיני הכתובה

הנושא אשה הרי הוא מתיחב"ב לה כמה דברים, וכותבים את החיובים בשטר הנקרא "כתובה". עיקר הכתובה היינו שאם יגרשנה או ימות יתן לה מאתים, ואם היתה אלמנה (מן הנישואין. י"א). כשנישאת, או שהיתה גורת או שבינה או שפחה אחר ג' שנים ויום אחד (י"א); מתיחב"ב לה מנה, ומוכת עץ לר"מ כתובתה מאתים ולרבנן מנה (לרמב"ח נחלקו בהכיר בה, אבל בלא הכיר בה אין לה כתובה כלל, ולרבא נחלק אף בלא הכיר בה). וי"א זינתה לפני האירוסין, לרחב"א כתובתה מנה, ולרבא כתובתה מאתים. וי"א של כהנים תיקנו (י"ב) שיהיו גובים לכתולה בת כהן ד' מאות, ולבסוף ביטלו תקנה זו. אשה שיש ספק אם היתה בתולה, אינה נאמנת לומר שהיתה בתולה אא"כ יש לה עדים שיצאה בהיונמו וראשה פרוע. (ט"ז).

אם כתובה דאורייתא - הגמ' (י:.) אומרת שכתובה היא מדרבנן, אך דעת רשב"ג שכתובה דאורייתא, מדכתיב "כסף ישקול כמזהר התבולות", ולשון הכתובה "כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא" היינו כרשב"ג. והגמ' נ"ו אומרת שלר"י כתובה דרבנן, ולר"מ כתובה דאורייתא, ונ"מ שלר"י האשה יכולה לכתוב התקבלתי מנה, ולר"מ כל הפוחת ממאתים או ממנה הרי זו בעילת זנות. ויש מראשונים שסוברים שלר"ע כתובה דרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

תוספת כתובה - אין מגבלה כמה אדם יכול להוסיף בכתובה, (ואם אין לו נכסים, י"א שחל החיוב מדין שעבוד תנן, וי"א מדין הודאת בעל דין תוס'). ד"ן התוספת (או שאר התחייבויות המוזכרות בכתובה, דינם עם הכתובה לכמה דברים המבוארים בגמ' נ"ד: .

חיוב כתובה לת"ק חל באירוסין, ולרבא"ע בנישואין. (נ"ה). וילה"ס מה הדין היכא שנכנסה לחופה ולא נבעלה, ואת"ל שיש לה כתובה ילה"ס מה הדין בפירסה נדה. (נ"ז).

נחלקו ר"מ ורבנא אם מותר להשהות אשה בלא כתובה, ולהלכה אסור. (נ"ז:). **חיובי כתובה** - בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אף אם לא נתיחב"ב לה בהם בכתובה. ולענין אחריות אם לא כתב לה אחריות בכתובה, לר"י זה טעות סופר, ולר"מ אין לה אחריות, (וכמו שנחלקו בכל שטר בלי אחריות). ואם מחלה על הכתובה, לר"י זה מועיל, ולר"מ כל שפחת ממנה או ממאתים הוי בעילת זנות. (נ"א).

מייחד מטלטלין לכתובה, אם הם בעין גובה בלא שבועה, ואם אבדו או שיחד או קרקע בחד מצרוא, לפומבדיתא גובה בלא שבועה ולבני מתא מחסיא גובה בשבועה, ואם ייחד קרקע בד' מצריה א"צ שבועה לכ"ע. (נ"ה). אין מייחדים מטלטלין לכתובה, ואם קיבל אחריות לת"ק מייחדים ולרבי יוסי אין מייחדים, ואם קיבל גם אחריות זולא מייחדים לכו"ע. ואם אין הבעל יכול לתבוע מהמטלטלין לעולם אין מייחדים, שמא יאמר לה טלי כתובתך וצאי. (ה"ח:)

כללי חזקה בספק חיוב כתובה - המאוס אשה ונמצאו בה מומין, אם המומין היו לפני האירוסין או לה כתובה, ואם המומין קרו לאחר האירוסין יש לה כתובה, ואם יש יוכוח ביניהם מתי קרו המומין, במתני' איתא שאם נמצאו כשהיא ארוסה על האב להביא ראייה, ואם נמצאו כשהיא נשואה על הבעל להביא ראייה, (לר"מ זה הדין בכל המומין, מלבד ביתרה, שודאי היתה לפני האירוסין, ולחכמים במומין שבגלוי או כשיש מומין בעיי, אין היתב יכול לטעון שלא ידע מהם), ונחלקו אומריאם בדעת רבי יהושע ור"ג בזה, שיטת רבי אלעזר שרלבי יהושע א"א להוציא מומן מהבעל, אפי' אם נמצאו המומין אחרי הנישואין, מפני שהולכים אחרי חזקת המומן, (אמנם כתבו תוס' שאם נמצאו המומין אחר נישואין, לתנא דרישא האשה נאמנת, דחזקה אין אדם שותה בכוס אי"כ בודקו, ולתנא דסיפא אינה נאמנת, דחזקה אין אדם מתפייס במומין). שיטת רבא שר"ג אומרים "כאן נמצאו כאן הוי", ולכן אם נמצאו המומין כשהיא בבית אביה, תולים שזה קרה לפני האירוסין והבעל נאמן, ואם נמצאו מומין אחר נישואין, או בטעות אחר הנישואין משפירסנתי נאנתסי, תולים שזה קרה תחתיו והיא נאמנת. ומה שלח המפקד שביאי ראייה שזה היה ששאר ארוסה, הטעם הוא מפני שיש נגד הבעל חזקת הגוף יחד עם חזקה שאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו, ושיטת רב אשי שאם נמצאו המומין כשהיא ארוסה, הבעל נאמן מפני שאין חזקת הבת מועילה לאב, אבל בנמצאו כשהיא נשואה היא נאמנת כיון שהיא תובעת את הכתובה לעצמה. (ע"ה: ע"י).

שימות הדברים הכתובים בכתובה - אשה שאביה נתן לה מעות לנדוניה כותבים דבר זה בכתובה, והבעל כותב לה כנגדם שליש יותר ממה שהכניסה, ואם נתן לה דברים שצריכים שומא כותב לה פחות חומש (משום שרגילים לשומם ביותר משווים או משום דפחתי; אמנם בדבר ששומתו אמיתית אין פוחתיין), ודינים אלו הם בין סוכים קטן בין בסוכם גדול. (ס"ו). זהב וכסף היכא דפחתי פוחת חומש, והיכא דבן פחתי פוסק עליהם כשווים. בירושתלים הבעל נתון לקופה של שבשים שדלית ממה שהכניסה בנדוניה, והגמ' דנה לכמה זמן מדובר, ולרשב"ג הכל לפי המנהג. (ס"ז:).

נדונייה ומוזנות ליתומה - אחר מות האב מקבלת הבת מוזנות מנכסי האב, כפי שרגיל לתת אדם עם מומן כמו שהשאיר האב, עד שהתיה בוגרת או עד שתינשא, ואף אם האב אמר לא לתת לה נותנים לה. כמו כן היא מקבלת נדוניא מנכסי האב, אא"כ אמר האב שלא אתנו לה. שיעור הנדוניא לר"י הוא כמו שהאב נתן לבת הקודמת, ואם זו הבת הראשונה שמין דעת האב, ולחכמים ונתנים לפי שיעור נכסי האב, ובבביריתא איתא שגם רבי שמלקבל עשירית מהנכסים שנשארו, (ואם כולם באו יחד, מחשבים כמה היה יוצא לכולן בזה אחר זה, ומחלקות ביניהן סכום זה), ולרבא רבי סובר כר"י, ואירי כשלא אמדו את דעת האב. ובגרת- לרבי יש לה נדוניא, ולרשב"ג אין לה. אם נתנה לה פחות ממה שמוגיע לה, אם היתה קטנה לא הוי מחילה ויכולה להוציא מרה את המתור, וכן לרבי אם היא גדולה ומתחה, אבל בלא מחילה הוי מחילה אא"כ היא יזונת מהם. מוזנות אין גובה ממשועבדים, ונדוניא לרבי גובה ממשועבדים כיון שזה קצוב, ולר"י"ח גם נדוניא אין גובים

ממשועבדים, ואין חילוק בזה אם האב או האחים מכרו את הנכסים. ולענין מטלטלין י"א שבין מוזנות בין נדוניא גובים רק מוקרקעות, וי"א אף במטלטלין, וכתבו התוס' שכך הדין בזמננו. בת שקיבלה עישור נכסים, וכשבאה אחותה להנשא מה האח והבנות יורשות, הגמ' דנה אם חולקות במה שנשארו או שהיא מקבלת ג"כ עישור נכסים. היתומים יכולים לתת את הנדוניא לבת ממועות או מקרקע מסיימת, ואינה יכולה לתבוע חלק בכל הקרקעות כירושה, ואם נותנים לה קרקע צריכים לתת לה בניונת, ואינה צריכה לישבוע שלא נפרעה. (ס"ח – ס"ט).

פוגמת כתובתה - אשה שמודה שקיבלה חלק מהכתובה, אינה נפרעת את שאר הכתובה אלא בשבועה, ושבועה זו היא מדרבנן כיון שהנפרע לא מדייק לזכור אם נפרע הכל או לא, ואילו הפירע מדייק לזכור כמה הוא פרע, ואם האשה קיבלה חלק מכתובתה בעדים, או שקיבלה מעט מעט, הגמ' מסתפקת אם צריכה להשבע על השאר או לא. ואם האשה אומרת שלא קיבלה כלום, שאם שהיתה אמנה ביניהם שתתבע רק חלק מהכתובה, נפרעת בלא שבועה. ואם היא מודה שהכתובה היא פחות ממה שכתוב, היא יכולה לגבות ע"י כתובה זו, כיון שהיא חספה בעלמא. ואם יש עד אחד שקיבלה חלק מכתובתה, אינה גובה את השאר אלא בשבועה, וגם שבועה זו היא מדרבנן, (שהרי אין נשבעין על פכירת חוב שיש בו שעבוד קרקעות), ומטרתה היא כדי להפיע דעתו של בעל. אמנם אם הבעל פקח הוא יכול להביאה להשבע שבועה דאורייתא, ע"י שיחק את אותו עד שפרע לו את הכתובה עם עד נוסף, וה"ב גסי' עדים חודשים, אמנם עדיף לבעל שיהיה עד אחד שיודע שנפרעה ב' פעמים, ויודיע לשניהם שכבר פרע לה כתובתה, ויתן לה דמי הכתובה בפני שניהם, ויעמיד את המעות הראשונות בלהואה, ויודיע לעדים שכבר נפרעה כתובתה (כדי שלא תאמר שהוי שתי כתובות, שהרי עד אחד מעיד שגם הפרעון הראשון היה לשם כתובה, אבל כשמודיע שבועה להם אין לחוש לשני כתובות כיון דלא שכיוי ואין לה עד לסייעה), ויחייבה עליהם שבועה דאורייתא כמלוה שהרי אין כאן שעבוד קרקעות. אבל אם רק העד החדש ריאה את הניתנה שהניח, א"א לצרפם יחד לעדות ואם תכפור על שניהם יצטרך לתת לה פעם שלישית. (הק' התוס' שהרי יש מ"ד בסנהדרין שחם כן מצטרפים). (לרש"י כאן הגמ' איש שחק שבועה דאורייתא היא בב"ד ובנקיטת חפץ, ולתוס' הגמ' היא בחשוד או אם יכול לומר השבע וטול). אשה הנפרעת כתובתה ממשועבדים או מיתומים או שלא בפני בעלה, אינה נפרעת אלא בשבועה.

כתובת בנין דיכרין - בעל שמת ויש לו בנים משתי נשים, הרי בני כל אשה יורשים את סכף כתובתה, בין מנה ומאתים ותוספת, בין מה שכתב יאב לבתו בכתובתה, ואי"כ חולקים בשאר הירושה בשוה. בת אין לה כתובת בנין דיכרין. אין גובים כתובת בנין דיכרין ממטלטלין, ולא ממשועבדים. אם אחר חלוקת כתובת בנין דיכרין לא נשאר דינר לירושה, בטלה התקנה. טעם התקנה הוא כדי שירצה האב לתת לבתו נדוניא (עד עשירית נכסיו) ועי"י קיצצו עליה לשאתה. (נ"ב:). אמנם אין כופים את האב לכתוב לבתו נכסים. (נ"ג:). היכא שיש קיבלו כתובת בנין דיכרין לא ישאר דינר לירושה דאורייתא, אין דין כתובת בנין דיכרין, אשה שמכרה את כתובתה לבעלה לא לאחריה (נ"ג:), לרבא יש לה כתובת בנין דיכרין, דזווי אנסוה, אבל אם מחלה לבעלה אין לה כתובת בנין דיכרין, ורב יימר סבא הסתפק מה הדין במוכרת או מוחלת לבעלה.

מוזנות הבנות - בעל שמת ויש לו בנים ובנות, הרי הבנים יורשים והבנות יזונות מהנכסים. (היינו אם הנכסים מרובים, ואם הנכסים מועטים מוציאים כשיעור המוזנות לבנות, והבנים יורשים את השאר, ואם אין נכסים אלא למוזנות הבנות, לת"ק הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפחמים, ולאדמון הבנים והבנות נוטלים בשוה. ק"ח). אם הבנות בגרו או נישאו אין להם מוזנות, ואם נתארסו יש מחלוקת אם יש להן מוזנות או לא. א"למנה אז גרושה פן הנישואין, ולרש"י אין לה מוזנות, ולר"ת אשתגרשה ולא נתאלמנה היה אביה חי יש לה מוזנות, חיובן לה הוא תנאי ב"ד, והוא קיים גם אם לא כתבו זאת בכתובת. בת בימה ובת של שניה מדברי סופרים והבא על ארוסתו הגמ' מסתפקת אם יש להם מוזנות מנכסי האב או לא. וכן ילה"ס באונס אשה ונשאה לרבנן שאין לה כתובה אם יש לבת מוזנות או לא. (נ"ג:). נחלקו בגמ' (נ:.) אם גובים מוזנות הבנות ממטלטלין, או רק מוקרקעות.

ענייני גירושין ודיני המדיר את אשתו

אלו יוצאות שלא בכתובה - העוברת על דת משה, כגון שמואכילה אותו אוכל שאינו מועשר, או שלא הופרש ממנו חלה, או שמשמשכתו נדה, (ובדברים זה נכתברו ע"י שתלמתי את התפרשה באחר והאחר כמתיש), ואם לא אכל יכולה לומר שאם היה אוכל היתה מנועת אותו. וכן הנודרת ואינה מקיימת לרבנן יוצאה שלא בכתובה, דבעון נדרים גנים מתים, ולר"מ יקניטנה ותדור בפניו. העוברת על דת יהודית תצא שלא בכתובה, כיון שיוצאה אם קלתה לרה"ו, או שהיא טוה בשוק (ומראה זרועותיה, וכן שיטתו ורד כנגד פניה), או שמששקת עם בחורים, (וי"א אף המקללת הרוי בפניו או בפני בניו, וי"א אף הקולנית שהשכנים שומעים שהיא רבה איתו על עסקי תשמיש). (ע"ב).

המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות, (ולא הדירה מכל הפירות ממש, שבוה לא חל הנדך מפני שא"ל לקיימו), במתני' איתא שלת"ק יוציא ויתן כתובה, ולר"י ישראל יוציא רק ביותר מיום אחד, ובכנה ביותר מב' ימים. לרב אם אסר ישראל ללא הגבלת זמן (ואירי באסר עליה תשמיש אם תאכל פרי זה), לא חל הנדר, ובמפרש השיעור כנ"ל, ולשמואל מדובר שהיא שיוצאה אם קלתה לרה"ו, או שהיא טוה בשוק (ומראה זרועותיה, וכן שיטתו ורד כנגד פניה), או שמששקת עם בחורים, (וי"א אף המקללת הרוי בפניו ולא היפר, אם תצא בכתובה או בלא כתובה). (ע"ב).

המדיר את אשתו מוקשטוי נשים, לת"ק יוציא ויתן כתובה, ולרבי יוסי בעניות יוציא אם לא נתן קצבה, (י"א י"ב חודש, וי"א י' שנים, וי"א רגל אחד), ובעשירות ל' יום. ואף שרבי יוסי עצמו סובר שמינית קישוט לא הוי נדרי עיניו נפש, ויש מחלוקת בדבריו א' הוי דברים שבינו לבניה או שגם זה לא צ"ל שתלתי תנאי ב"ד, והוא קיים בשוה.

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה, רגל אחד יקיים, ג' יוציא, ובב' גלים י"א שבאינה דרופה וי"א שבכנתה יקיים, אבל בשאר הנשים יוציא. ואם הדירה מולקלת לבית האבל והמשתה, יש שתאמר לפלוני דברים של קלון, או שתמלא ותערה (י"מ שתערה אחר תשמיש יו"מ שתערה י' כדי מים לאשפה), או מהשאלת ושאלת כלים, יוציא ויתן כתובה, ואם היא נדרה כך, או שאנדרה שלא תארוג בגדים נאים לפניו, תצא שלא בכתובה.